

Marta Musiał

Kredytowanie gospodarstw domowych jako istotny element efektywnego gospodarowania finansami osobistymi²⁸¹

Streszczenie

W latach 2004-2015 sytuacja zadłużeniowa osób fizycznych w Polsce stale się zmienia. Zmiany na rynku usług bankowych, rozwój shadow bankingu, kryzys finansowy czy wzrost kursu franka szwajcarskiego to tylko kilka z wielu istotnych zjawisk wpływających na kredytowanie potrzeb polskich gospodarstw domowych. Celem autora niniejszego artykułu jest przedstawienie sytuacji zadłużeniowej Polaków w latach 2004-2015 oraz ocena efektywności gospodarowania Polaków w tym zakresie.

Słowa kluczowe: kredytowanie, zadłużenia, finanse osobiste.

Wprowadzenie

Finanse osobiste sensu largo to dziedzina nauk ekonomicznych związana z gospodarowaniem (zarządzaniem) środkami finansowymi przez członków gospodarstw domowych (utożsamiane z finansami gospodarstw domowych)²⁸². Gospodarowanie finansami osobistymi koncentruje się na sposobie wykorzystania środków finansowych w konkretnych obszarach finansów osobistych i zależnościach pomiędzy owymi obszarami. W literaturze przedmiotu istnieje wiele klasyfikacji owych obszarów²⁸³, na podstawie których autorka wyróżnia następujące obszary gospodarowania finansami osobistymi:

²⁸¹ Praca powstała w wyniku realizacji projektu badawczego o nr 2013/09/N/HS4/03697 finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki.

²⁸² B. Świecka, *Finanse osobiste jako subdyscyplina finansów*, (w:) B. Świecka (red.), *Współczesne problemy finansów osobistych*, Warszawa 2014, s. 18.

²⁸³ Zob. J.R. Kapoor, L.R. Dlabay, R.J. Hughes, *Personal finance 8th*, McGraw-Hill, New York 2007, s. 4; Financial Planning standards Board: www.fpsb.org (dostęp: 2.01.2015 r.), K. Waliszewski, *Doradztwo finansowe w Polsce*, Warszawa 2010, s. 38, D. Beal, W. McKeown, *Personal Finance*, John Wiley and Sons, Milton 2003, s. 96.

- 1) uzyskiwanie dochodów – otrzymywanie zasobów z zatrudnienia;
- 2) wydatkowanie – zakup dóbr konsumpcyjnych;
- 3) oszczędzanie – odkładanie pieniędzy na „czarną godzinę” lub na określone cele finansowe;
- 4) inwestowanie – zakup produktów inwestycyjnych w celu osiągnięcia zysku;
- 5) kredytowanie – zaciąganie pożyczek i kredytów różnego rodzaju;
- 6) zarządzanie ryzykiem – stosowanie różnych produktów finansowych np. ubezpieczeń lub strategii finansowych w celu zabezpieczenia majątku i członków gospodarstwa domowego;
- 7) planowanie emerytalne – odkładanie i inwestowanie pieniędzy na przyszłość;
- 8) planowanie podatkowe – umiejętne wykorzystanie ulg podatkowych;
- 9) transfer majątku – przenoszenie własności majątkowej na spadkobierców.

Istotnym elementem efektywnego gospodarowania finansami osobistymi jest pozyskiwanie środków finansowych na rozwój siebie, swojej rodziny (gospodarstwa domowego). Niestety z kredytowaniem związane są również zjawiska negatywne, takie jak: nadmierne zadłużenie czy niewypłacalność gospodarstw domowych, które zostaną zdefiniowane w pierwszej części niniejszego artykułu, podczas gdy w drugiej części artykułu przedstawiona zostanie sytuacja zadłużeniowa Polaków w latach 2004-2014. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie jednego z obszarów gospodarowania finansami osobistymi Polaków – kredytowania oraz ocena efektywności gospodarowania Polaków w tym zakresie.

Podstawy teoretyczne kredytowania gospodarstw domowych

Usługi kredytowe w ujęciu ekonomicznym polegają na czasowym udostępnianiu środków pieniężnych lub rzadziej innych składników majątku, pod warunkiem ich zwrotu w ustalonych z góry terminach oraz zapłaty określonego wynagrodzenia dla udostępniającego²⁸⁴. Zgodnie z zasadami Prawa Bankowego²⁸⁵, kredyt powinien być udzielony na określony cel.

²⁸⁴ M. M. Golec, Usługi bankowe, podstawowe zagadnienia, Poznań 2011, s. 110.

²⁸⁵ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2015 r., poz. 128 ze zm.).

W związku z tym, ze względu na przeznaczenie kredyty dla gospodarstw domowych można podzielić na²⁸⁶:

- 1) kredyty konsumpcyjne;
- 2) kredyty na refinansowanie zakupu nieruchomości;
- 3) pożyczki gotówkowe i sezonowe;
- 4) karty kredytowe z limitem kredytowym;
- 5) kredyty samochodowe na zakup pojazdów mechanicznych;
- 6) linie kredytowe na rachunkach oszczędnościowo-rozliczeniowych;
- 7) kredyty konsolidacyjne dla spłaty wcześniej zaciągniętych długów;
- 8) kredyty studenckie i edukacyjne;
- 9) kredyty na zakup papierów wartościowych;
- 10) kredyty w postaci planów finansowych łączących w sobie różnego rodzaju cele.

Problematyka gospodarowania finansami osobistymi w obszarze kredytowania, a dokładniej problem nadmiernie zadłużonych konsumentów stał się jednym z głównych problemów wskazanych przez Radę Unii Europejskiej w 2011 r. Zadłużenie osób fizycznych jest wynikiem zaciągania zobowiązań, w tym kredytów i pożyczek. Według B. Świeckiej, zadłużenie z tytułu kredytów i pożyczek z jednej strony wpływa na podnoszenie poziomu zamożności, stanu posiadania i doświadczeń w zakresie zaciągania oraz spłacania kredytów i pożyczek, z drugiej zaś strony przy występowaniu określonych czynników, a w zasadzie splotu czynników i sytuacji, stanowi zagrożenie nadmiernym zadłużeniem, a w niektórych przypadkach niewypłacalnością²⁸⁷. Przez nadmierne zadłużenie (overindebtedness) można opisać sytuację, w której spłata zadłużenia staje się dla gospodarstwa domowego głównym obciążeniem jego budżetu, a w długim okresie obiektywnie niemożliwa staje się terminowa spłata zobowiązań w pełnej wysokości, nawet pomimo pogorszenia warunków życia członków gospodarstwa domowego²⁸⁸. B. Świecka wyróżnia dwie formy nadmiernego zadłużenia²⁸⁹:

²⁸⁶ E. Bogacka-Kisiel (red.), *Finanse osobiste. Zachowania-produkty-strategie*, Warszawa 2012, s. 179.

²⁸⁷ B. Świecka, *Niewypłacalność gospodarstw domowych. Przyczyny – skutki – przeciwdziałanie*, Warszawa 2009, s. 93.

²⁸⁸ O.J. Haas, *Overindebtedness in Germany*, International Labour Office, Working Paper no 44, Geneva 2006, s. 4; H. Russell, B. Maitre, N. Donnelly, *Financial exclusion and over-indebtedness in Irish households*, Social Inclusion

- 1) aktywną – jest wynikiem nieracjonalnych decyzji kredytowych, które mogą wynikać np. z braku odpowiedniej wiedzy ekonomicznej, nierozważnego wydatkowania środków, zaciągania zbyt wielu kredytów, hazardu moralnego itp.;
- 2) pasywną – jest wynikiem czynników zewnętrznych, znajdujących się poza jego kontrolą, niezależnych od gospodarstwa domowego (tj. choroba, inwalidztwo, rozwód, utrata pracy itp.).

Efektom narastającego zadłużenia jest niewypłacalność gospodarstwa domowego – utrata możliwości obsługi zobowiązań przez dłużnika. W literaturze przedmiotu występuje wiele klasyfikacji przyczyn nadmiernego zadłużenia i niewypłacalności. R. Disney, S. Bridges, J. Gathergood wyodrębniają trzy zasadnicze przyczyny nadmiernego zadłużenia²⁹⁰:

- 1) nieostrożność finansowa (financial imprudence) – członków gospodarstwa domowego przejawiają się w: zaciąganiu zobowiązań, których spłacie nie mogą później podolać, braku ubezpieczenia (lub tylko częściowe ubezpieczenie), spłaty kredytu oraz przedmiotów finansowanych długiem (np. sprzętu RTV), niedostosowywaniu się do szoków cenowych poprzez podtrzymywanie zadłużeniem wydatków konsumpcyjnych (np. na paliwo) na tym samym poziomie;
- 2) nieoczekiwane zmiany poziomu dochodów (income shock) gospodarstwa domowego wynikające z: bezrobocia, choroby lub rozpadu rodziny (śmierć partnera, rozwód);
- 3) szoki makroekonomiczne (macroeconomic shocks), wiążące się ze wzrostem stóp procentowych, a także ze zmianą warunków udzielania kredytów gospodarstwom domowym (np. podniesieniem wskaźnika LTV).

Natomiast konsekwencją trwałej niewypłacalności jest upadłość gospodarstwa domowego (bankructwo). Instytucja bankructwa jest swoistym

Research Report no 1, The Economic and Social Research Institute, Dublin 2011, s. 71.

²⁸⁹ B. Świecka, Bankructwa gospodarstw domowych. Perspektywa ekonomiczna i społeczna, Warszawa 2008, s. 190.

²⁹⁰ R. Disney, S. Bridges, J. Gathergood, Drivers of overindebtedness, UK Report to the Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform, Centre for Policy Evaluation, University of Nottingham, Nottingham 2008, s. 27-38.

rodzajem przymusu skierowanego do całego majątku dłużnika, który jest wobec niego dopuszczalny w razie niewypłacalności w celu, choćby częściowego, zaspokojenia wierzycieli. Aktywna należąca do osoby, wobec której orzeczono upadłość, są sprzedawane, a uzyskane w ten sposób fundusze wykorzystuje się do spłaty możliwie największej grupy wierzycieli²⁹¹. Warto przy tym zaznaczyć, iż upadłość konsumencka (consumer bankruptcy) jest uregulowana prawnie przez określone akty prawne w wybranych krajach, tj. Francja, Luksemburg²⁹², USA²⁹³, UK²⁹⁴. Warto dodać, iż w USA osoby, które ogłosiły upadłość są zobowiązane do odbycia kursu z zakresu finansów osobistych, zanim ich długi są odprowadzane²⁹⁵.

Zadłużenie polskich gospodarstw domowych

Według danych OECD, od 2004 do 2012 roku udział zadłużenia w dochodzie rozporządzalnym wzrósł z 21,1% do 58,9%, czyli o 37,8% (rysunek 1.). Ponadto warto zwrócić uwagę, iż w 2012 roku, pierwszy raz od 2004 roku nastąpił spadek udziału zadłużenia w dochodzie rozporządzalnym względem poprzedniego roku (w 2011 – 60,6%).

²⁹¹ G. Wałęsa, *Kredytowanie gospodarstw domowych*, Warszawa 2013, s. 132.

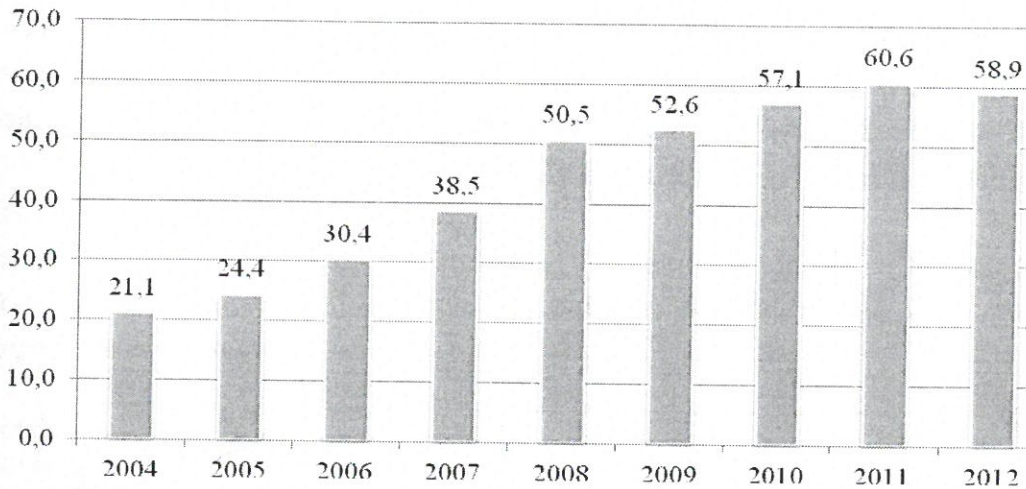
²⁹² R. Adamus, A.J. Witosz, A. Witosz, *Upadłość konsumencka. Komentarz praktyczny*, Warszawa 2009, s. 9.

²⁹³ W. Schollander, W. Schollander, *The personal bankruptcy*, Sphinx Publishing, Naperville 2009.

²⁹⁴ *Consumer bankruptcy in Europe – different paths for debtors and creditors*, R. Anderson, H. Dubois, A. Koark, G. Lechner, I. Ramsay, T. Roethe, H. Micklitz (red.), *EUI Working Paper Law 2011/09*, European University Institute, San Domenico di Fiesole 2011; J. Botterill, *Consumer culture and personal finance - money goes to market*, Palgrave Macmillan, Hampshire 2010, s. 157-169.

²⁹⁵ D. Thorne, K. Porter, *Debtor's assessments of bankruptcy financial education*, (w:) D.J. Lamdin (red.), *Consumer knowledge and financial decisions*, Springer, Baltimore 2012, s. 197.

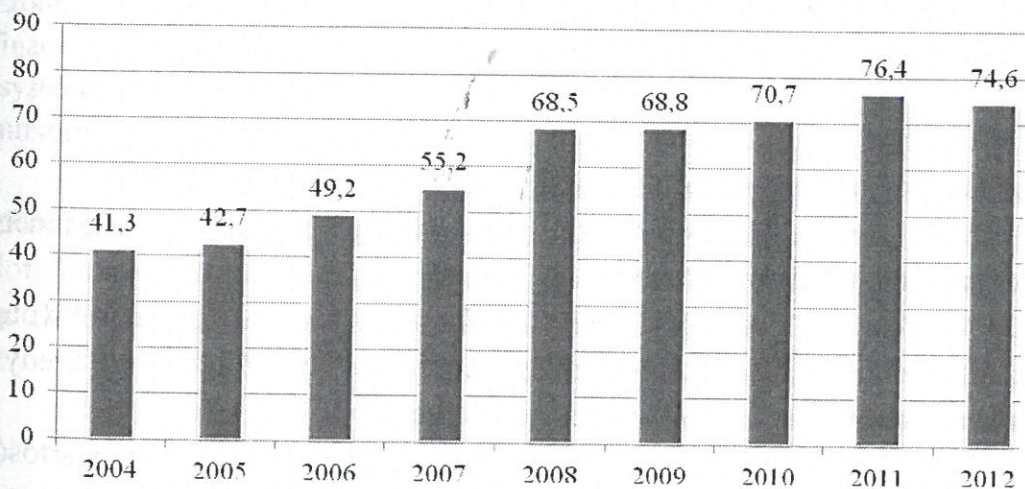
Rysunek 1. Udział zadłużenia gospodarstw domowych w dochodzie rozporządzalnym dla Polski w latach 2004-2012 (w %)

Źródło: OECD Factbook 2014: Economic, Environmental and Social Statistics, OECD Publishing, 2014, http://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-factbook_18147364 (dostęp: 30.07.2014 r.).

Udział zadłużenia polskich gospodarstw domowych w PKB Polski wzrósł od 2004 roku z poziomu 41,3% do 74,6% w 2012 roku (rysunek 2.).

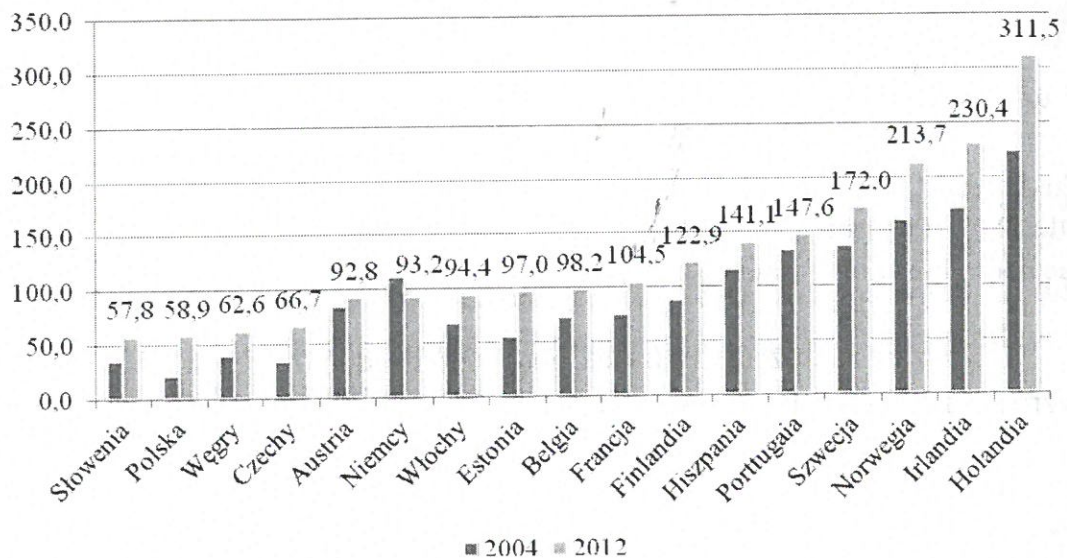
Rysunek 2. Udział zadłużenia gospodarstw domowych w PKB dla Polski w latach 2004-2012 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Eurostat: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/dataset?p_product_code=TIPSPD20 (dostęp: 30.07.2014).

Udział zadłużenia polskich gospodarstw domowych w dochodzie rozporządzalnym na tle krajów europejskich jest niski (rysunek 3.). Obok Polski najniższym udziałem zadłużenia gospodarstw domowych w dochodzie rozporządzalnym charakteryzują się: Słowenia (57,8%), Węgry (62,6%), Czechy (66,7%). Natomiast najwyższym udziałem charakteryzuje się Holandia (311,5%) oraz Irlandia (230,4%) i Norwegia (213,7%).

Rysunek 3. Udział zadłużenia gospodarstw domowych w dochodzie rozporządzalnym w wybranych krajach europejskich

Źródło: OECD Factbook 2014 (patrz źródło rysunku 1.).

Zachowania kredytowe polskich kredytobiorców można scharakteryzować następująco²⁹⁶:

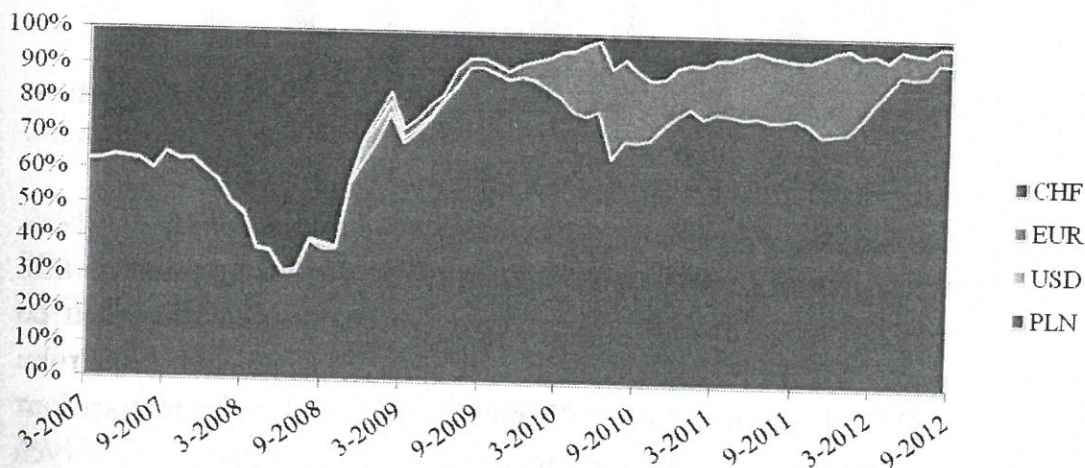
- 1) 48% Polaków jest aktywnych kredytowo, tzn. posiada co najmniej jeden czynny rachunek kredytowy;
- 2) 25% Polaków posiada kredyt konsumpcyjny na średnią kwotę zadłużenia 15 276 zł. Natomiast co dziesiąty Polak ma kredyt mieszkaniowy na średnią kwotę zadłużenia 111 053 zł;
- 3) 10% Polaków posiada aktywną kartę kredytową, średnia wartość przyznanego limitu kredytowego na kredytobiorcę posiadającego kartę

²⁹⁶ W. Rogowski, Pokoleniowy portret kredytowy Polaków, BIK, Kredyt Trendy, czerwiec 2014, s. 30-46.

kredytową wynosi 6 589 zł, natomiast średni poziom wykorzystania przyznanego limitu kredytowego w aktywnej karcie to 58%.

Od 2007 roku zmieniła się również struktura walutowa kredytów mieszkaniowych zaciąganych przez gospodarstwa domowe. Wzrósł udział kredytów zaciąganych w złotych z ok. 60% w 2007 roku do ok. 90% w 2012 roku. Ponadto Polacy zaciągają kredyty mieszkaniowe w takich walutach jak: USD, EUR, CHF (rysunek 4.).

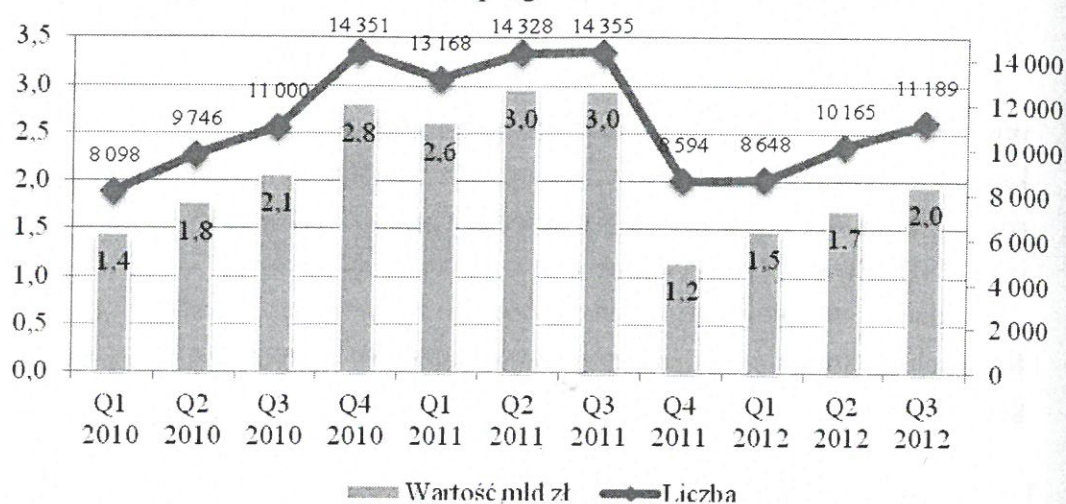
Rysunek 4. Struktura walutowa nowo udzielonych kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o stabilności systemu finansowego, NBP, Warszawa 2012: <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemfinansowy/stabilnosc.html> (dostęp: 7.8.2014 r.).

Rząd w ramach polityki rodzinnej prowadził m.in. program „Rodzina na swoim”, dzięki któremu wiele rodzin mogło uzyskać dofinansowanie na zakup mieszkania. Najwięcej osób korzystało z programu od IV kwartału 2010 do III kwartału 2011 roku (rysunek 5.).

Rysunek 5. Kredyty udzielone w ramach programu "Rodzina na swoim"

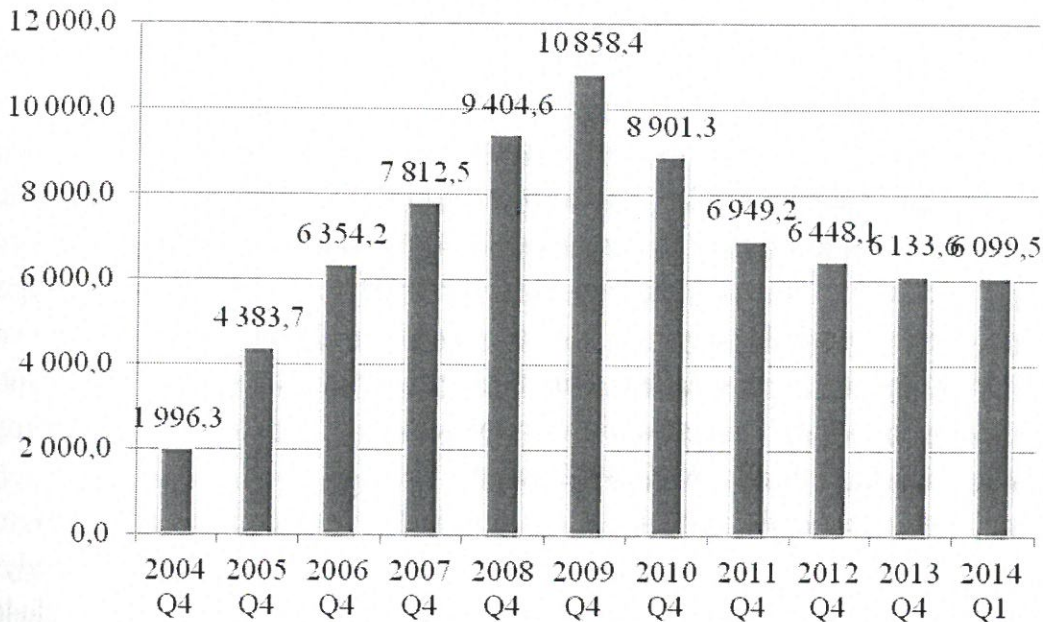

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o stabilności systemu finansowego, NBP, Warszawa 2012: <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemfinansowy/stabilnosc.html> (dostęp: 7.8.2014 r.).

Według portalu poradnikinwestowania.pl, w 2012 roku prawie 5 mln Polaków była posiadaczami karty kredytowej, a 6% z nich miało ich co najmniej trzy²⁹⁷. Liczba wydanych kart kredytowych spada od 2009 roku (rysunek 6.). W 2013 roku było ok. 3,9 mln aktywnych kart, natomiast kart z czynnym limitem – ok. 6,2 mln, co oznacza, że 2,3 mln kart kredytowych było nieużywanych. Średnia wysokość limitu na czynnej karcie kredytowej w 2013 roku wynosiła 4,8 tys. zł, a licząc na kredytobiorcę 6,3 tys. zł²⁹⁸.

²⁹⁷ Życie na kredyt: <http://poradnikinwestowania.pl/polakow-zycie-na-kredycie-infografika/> (dostęp: 31.07.2014 r.).

²⁹⁸ Karty kredytowe, Kredyt trendy, BIK, marzec 2014, 14-18.

Rysunek 6. Liczba wydanych kart kredytowych w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z NBP: http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/karty_platnicze.html (dostęp: 31.7.2014 r.).

Znacząco i systematycznie rosło od początku wieku zadłużenie gospodarstw domowych w bankach kosztem zadłużenia w innych instytucjach finansowych (według „Diagnozy społecznej 2013”, w 2013 roku 90% gospodarstw domowych jest zadłużonych w bankach)²⁹⁹.

Ponadto zmieniają się również cele na jakie Polacy zaciągają kredyty i pożyczki – maleje przeznaczenie na zakup dóbr trwałego użytku, remont domu/mieszkania, leczenie i stałe opłaty, natomiast częściej zaciągane są zobowiązania na zakup domu/mieszkania³⁰⁰.

Według wspomnianej już diagnozy, w 2013 roku zadłużone były przede wszystkim gospodarstwa domowe pracujących na własny rachunek (48% gospodarstw z tej grupy jest zadłużonych) oraz pracowników (45%). Ponadto wśród typów gospodarstw domowych najwyższy procent zadłużonych występował w grupie gospodarstw małżeństw z 2 dziećmi oraz

²⁹⁹ J. Czapiński, T. Panek (red.), *Diagnoza społeczna 2013. Warunki życia Polaków*, Warszawa 2013, s. 69.

³⁰⁰ *Diagnoza społeczna...*, s. 62.

małżeństw wielodzietnych (odpowiednio w ponad 49% i prawie 47% gospodarstw z tych grup)³⁰¹.

Według raportu Biura Informacji Kredytowej „Pokoleniowy portret kredytowy Polaków”³⁰²:

- 1) pokolenie Y³⁰³ jest najmniej aktywne kredytowo (tylko 31% osób z tego pokolenia posiada czynne zobowiązanie kredytowe), jednocześnie najaktywniej korzysta z przyznanych limitów na karcie kredytowej;
- 2) pokolenie X³⁰⁴ jest najbardziej aktywne kredytowo (58% osób z tego pokolenia posiada czynne zobowiązania kredytowe). Ponadto jest dominującym posiadaczem kredytu mieszkaniowego (54% osób mających kredyt mieszkaniowy pochodzi z tego pokolenia) oraz aktywnej karty kredytowej (39% osób);
- 3) pokolenie osób dojrzałych³⁰⁵ jest dominującym posiadaczem kredytu konsumpcyjnego (36% wszystkich kredytobiorców mających kredyt konsumpcyjny pochodzi z tego pokolenia). Pomimo posiadania dość wysokiego średniego limitu w karcie kredytowej (7 191 zł) najmniej aktywnie z niego korzysta (średni poziom wykorzystania limitu 57%);
- 4) pokolenie seniorów³⁰⁶ korzysta głównie z kredytów konsumpcyjnych (53% aktywnych kredytowo osób posiada kredyt konsumpcyjny), ale też intensywnie wykorzystuje przyznane limity w kartach kredytowych (średni poziom wykorzystania limitu to 60%), mając jednocześnie najniższy średni limit.

Ponadto wzrasta kwota zaległych płatności Polaków, która na koniec czerwca 2014 roku wynosiła 40,89 mld zł. Jak podaje BIG InfoMonitor w raporcie „InfoDług”³⁰⁷, od sierpnia 2007 roku do września 2014 roku

³⁰¹ Diagnoza społeczna..., s. 62.

³⁰² W. Rogowski, Pokoleniowy portret..., s. 45-46.

³⁰³ Osoby w wieku 18-31 lat (urodzone w latach 1982-1995).

³⁰⁴ Osoby w wieku 32-46 lat (urodzone w latach 1967-1981).

³⁰⁵ Osoby w wieku 47-65 lat (urodzone w latach 1948-1966).

³⁰⁶ Osoby powyżej 65. roku życia (urodzone przed 1948 rokiem).

³⁰⁷ Raport InfoDług to ogólnopolski raport o zaległym zadłużeniu i klientach podwyższonego ryzyka. Ukazuje się kwartalnie od sierpnia 2007 r. Raport InfoDług powstaje na podstawie informacji znajdujących się w Rejestrze Dłużników BIG InfoMonitor, w bazach Biura Informacji Kredytowej oraz Bankowym Rejestrze Długów Związku Banków Polskich. Raport InfoDług pozwala na bieżąco monitorować opinię publiczną o skali zadłużenia Polaków. BIG InfoMonitor za pośrednictwem publikacji regularnie pokazuje informacje o osobach figurujących na czarnych listach dłużników m.in. za długi alimentacyjne, zadłużenie wobec sektora

kwota zaległych płatności Polaków wzrosła prawie dwukrotnie z poziomu 4,9 mld zł do 41,55 mld zł.

W Polsce jest 2 378 523 klientów podwyższonego ryzyka, czyli dłużników opóźniających się ze spłatą zobowiązań, które zgłoszone są do Rejestru Dłużników BIG InfoMonitor, bądź notowane w BIK, posiadają oni zaległości wyższe niż 200 zł niespłacane przez więcej niż 60 dni³⁰⁸. Liczba klientów podwyższonego ryzyka wzrasta – od lutego 2008 roku wzrosła z poziomu 1 190 711 do 2 378 523 we wrześniu 2014 roku.

Średnie, zaległe zadłużenie klienta podwyższonego ryzyka wynosiło we wrześniu 2014 roku 17 471 zł. Kwota ta wzrosła od lipca 2008 roku prawie trzykrotnie z poziomu 5860 zł. Ponadto warto zauważyć, iż dynamika wzrostu była wysoka w latach 2010-2011, natomiast od 2012 roku tempo wzrostu zmalało. Klient podwyższonego ryzyka finansowego to najczęściej mężczyzna pomiędzy 30 a 39 rokiem życia, mieszkający w woj. śląskim lub mazowieckim, w mieście poniżej 500 tysięcy mieszkańców, a w przypadku dwóch powyższych województw w Warszawie lub w Katowicach. Największy dłużnik zanotowany w bazach BIK, BIG InfoMonitor i ZBP zalega na kwotę 113,42 mln zł³⁰⁹.

Z analizy klientów podwyższonego ryzyka wg wybranych cech demograficznych wynika, że³¹⁰:

- 1) 59% klientów podwyższonego ryzyka to mężczyźni (kobiety - 41%);
- 2) najczęściej klientów podwyższonego ryzyka należy do grupy wiekowej pomiędzy 30-39 rokiem życia (26%). Liczne grupy klientów podwyższonego ryzyka stanowią również osoby wieku 40-49 (20,5%), 50-59 (18,8%) i powyżej 60 roku życia (18,8%);
- 3) większość klientów podwyższonego ryzyka (aż 87%) mieszka na wsi lub w miastach zamieszkiwanych przez mniej niż 500 tys. osób;

bankowego (BIK S.A. i ZBP), pozabankowego sektora finansowego (SKOK, firmy pożyczkowe, leasingowe etc.), zakładów ubezpieczeń, telekomów, dostawców usług masowych (energia, gaz, woda, tv kablowa, internet), spółdzielni mieszkaniowych (http://www.infomonitor.pl/raport_infodlug, dostęp: 12.01.2015 r.).

³⁰⁸ InfoDług – ogólnopolski raport o zaległym zadłużeniu i klientach podwyższonego ryzyka, BIG InfoMonitor, lipiec 2014, s. 19.

³⁰⁹ Tamże, s. 4-5.

³¹⁰ Tamże, s. 16-18.

4) aż 64% klientów podwyższonego ryzyka mieszka na wsi lub w małych miastach (o populacji mniejszej niż 100 tys. osób).

W czerwcu 2013 roku, w Polsce było 43 tys. klientów nadaktywnych, czyli osób obsługujących ponad 10 kredytów. Dwie trzecie z nich (275 tys.) nie obsługiwało przynajmniej jednego kredytu. Zadłużenie osób nadaktywnych wynosiło w końcu czerwca 2013 roku 9,2 mld zł i było o połowę mniejsze niż w latach 2009-2011. Osoby zalegające ze spłatą co najmniej jednego kredytu były winne 4,9 mld zł. Warto zaznaczyć, iż liczba klientów nadaktywnych zmalała od 2009 roku (kiedy to zaczęto monitorować zjawisko nadaktywności) z poziomu 147 tys. osób³¹¹.

Podsumowanie

Podsumowując przedstawione dane dotyczące sytuacji zadłużeniowej Polaków można stwierdzić, iż na tle krajów europejskich Polska jest krajem ostrożnym w zakresie zaciągania długów. Pomimo tego faktu, niepokojący wydaje się być wzrost zadłużenia polskich gospodarstw domowych, szczególnie zadłużenia na kartach kredytowych, które są wysoko oprocentowane. Ponadto, na co wskazują ostatnie wydarzenia na rynku kredytów mieszkaniowych, brak świadomości Polaków w zakresie ryzyka kredytowego, w tym ryzyka walutowego dotyczącego kredytów udzielanych we frankach szwajcarskich, prowadzi do zwiększonego ryzyka kredytowego portfela kredytów mieszkaniowych Polaków, pociągając za sobą wysokie ryzyko niewypłacalności klientów banków, co w konsekwencji może doprowadzić do kolejnego załamania rynku finansowego.

³¹¹ Kredytobiorcy nadaktywni, Kredyt i Trendy, BIK, wrzesień 2013, s. 39-42.

HOUSEHOLDS' DEBT AS ESSENTIAL ELEMENT OF EFFECTIVE ANAGEMENT OF PERSONAL FINANCE

Summary

In the years 2004-2015 debt situation of household in Poland has been and still is undergoing constant changes. Changes in the market for banking services, the development of the shadow banking, financial crisis and the rise of the Swiss currency are only a few of many important phenomena affecting the lending needs of Polish households. The purpose of this article is to present debt situation of Poles in the years 2004 – 2015 as well as evaluation of the effectiveness of management in that area.

Keywords: lending, debt, personal finance.